

Vaskulára demeansadávda

RUOŦA DEMEANSAGUOVDDÁŽA FÁKTABLÁÐÐI

Vaskulär demenssjukdom • faktablad på nordsamiska

Vahágat vuoiŋnamaččaid varrasuonaide

Demeansa dagaha ahte lea váddáseabbo jurddašit, plánet ja gulahallat. Dávdamearkkat bohtet iešguđetlágan vahágiid ja dávdmaid geažil oaivvis. Vaskulára demeansa čuovvu patologalaš rievda-

dusaid vuoiŋnamaččaid varrasuonain, ja danne gohčoduvvo dát dávda maiddái varrasuotna demeansan. Vaskulára demeansa lea nubbin dábáleamos sivva demeanssaide ja árvvoštallojuvvo ahte dat dagaha 25–30 proseantta buot dáhpáhusain. Boarrásat olbmui dat dávjá čuožžila ovttas Alzheimerera dávdain, mii lea dábáleamos demeansa.

Vuoiŋnaščaskkástat lea riskafáktor

Vaskulára demeanssas sáhttet leat iešguđetlágan sivat. Dat čuovvu dávjá vuoiŋnaščaskkástaga dávdada, namalassii varračoagganeapmi, vardin dahje buđđosan varrasuonat oaivvis. Buot dáhpáhusain sáhttet vuoiŋnamaččat gillát garra oksygenaváilevašvuodas. Dat vaháгат mat dalle šaddet sáhttet dagahit dávdamearkkaid mat váttásmahttet árgabeaivvi iešguđet láhkai. Dávdamearkkat rievddadit olbmos olmui, dan mielde makkár osiide oaivvis lea čuoŋcan.

Dávdamearkkat rievddadit

Ležá sániiguin, árvvoštallan, impulssaid stivrejupmi ja konsentreren hehttejuvvojit jus vaháгат dáhpáhuvvet oaivvi ovddabeale oasis. Vaháгат vuoiŋnamaččaid gilggaide dagahit muittuhisvuoda, váttisvuodaid gulahallamiin ja oahppat odđa áššiid. Vaháгат vuoiŋnamaččaid čiekŋaleamos osiin, unnimus varrasuonain, dagahit dávjá ahte lihkestagat leat hiljit ja ahte lea váttis plánet ja čađahit áššiid.

Lea dehálaš muitit ahte streassa dávjá hedjonahtta dávdamearkkaid.

Proseassa ovdána dávjá dásiid mielde

Demeansa boahtá dábálaččat čhkosis ja ovdána sakka. Muhto vaskulára demeanssas čuožžilit dávdamearkkat dávjá fáhkka ja

dávdda čađaheami sáhtta govvidit dego tráhppa: dilli vearrána, bissu stabiila muhtun áigái ja de fas vearrána.

Árra diagnosa lea dehálaš

Vaskulára demeanssa ii sáhte diagnoseret álkes iskosiin. Diagnosa biddjojuvvo mánggaid iskosiidda, iskkademiide ja ságastallamiidda pasieanttain ja lagaš olbmuiguin.

Lea dehálaš iskat dávdamearkkaid nu árrat go vejolaš vai rievttis veahkki ja dikšu sáhtta álggahuvvot buori áiggis.

Eastadit odđa vaskulára vahágiid

Ii gávdno dálkkas mii sáhtta buoridit vaskulára demeanssa. Divššu ulbmilin lea eastadit odđa vahágiid oaivái. Varranjárbudan dálkasat addojuvvojit dalle go lea stuorat varra varračoagganeapmái. Mángga oktavuodas dárbbášuvvo varradeattu bearráigeahčču, muhtumin dálkkasmeriin, danin go alla varradeaddu lasiha strokevára. Sohkarávdda ferte maid dárkilit stivret go dát dávda sáhtta vahágahttit smávva varrasuonaid oaivvis.

Pláne buori eallimii

Lea dehálaš oazžut čilgehusa dávdii ja dávdamearkkaide vai sáhtta plánet buori ja mearkkašahhti eallima. Eastadeaddji dikšuma lassin sáhttet veahkkeneavvut ja mánggat eará doaibmabijut servodaga dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusain álkidahttit árgabeaivvi.

© Svenskt Demenscentrum

Eanet davvisámegiell fáktabihtaid sáhtta prentet
Svenskt Demenscentrum neahtasiidduin:
www.demenscentrum.se/se

Svenskt Demenscentrum

Svenskt Demenscentrum, Sveavägen 155, 113 46 Stockholm, (08) 690 58 00, info@demenscentrum.se

www.demenscentrum.se

Vaskulär demenssjukdom

FAKTABLAD FRÅN SVENSKT DEMENSCENTRUM

Skador i hjärnans blodkärl

Demenssjukdom gör det svårare att tänka, planera och kommunicera. Symtomen orsakas av olika skador och sjukdomar i hjärnan. Vid vaskulär demens handlar det om sjukliga förändringar i hjärnans blodkärl, därför kallas denna sjukdom också för blodkärlsdemens.

Vaskulär demenssjukdom är den näst vanligaste orsaken till demenssjukdom och beräknas stå för 25–30 procent av samtliga fall. I högre åldrar är det inte ovanligt att den förekommer tillsammans med Alzheimers sjukdom, den vanligaste demenssjukdomen.

Stroke är en riskfaktor

Vaskulär demens kan ha olika orsaker. Ofta är den en följd av stroke, det vill säga blodproppar, blödningar, eller trånga förkalkade blodkärl i hjärnan. I samtliga fall kan hjärnan drabbas av allvarlig syrebrist. Skadorna som då uppstår kan ge symtom som på olika sätt försvårar vardagen. Symtomen varierar från person till person, beroende på vilka delar av hjärnan som drabbas.

Symtomen varierar

Något förenklat kan man säga att omdöme, impuls-kontroll och koncentration försämras om skadorna uppstår i hjärnans framlob. Skador i tinningloben leder till glömska, svårigheter att kommunicera och att lära sig nytt. Skador i hjärnans djupare delar, i de allra minsta blodkärlen, leder ofta till långsamma rörelser och svårigheter att planera och utföra saker.

Viktigt att tänka på är att stress ofta förstärker symtomen.

Förloppet går ofta trappstegsvis

Demenssjukdom brukar komma smygande och utvecklas långsamt. Men vid vaskulär demens uppträder symtomen ofta plötsligt och sjukdoms-

förloppet kan ritas som en trappa: tillståndet blir sämre, förblir stabilt under en tid för att sedan åter försämras.

Tidig diagnos viktig

Vaskulär demenssjukdom kan inte fastställas genom ett enkelt prov. Diagnosen bygger på en rad tester, undersökningar och samtal med patient och anhöriga.

Det är viktigt att utreda symtomen så tidigt som möjligt så att rätt hjälp och behandling kan sättas in i god tid.

Förhindra nya kärlskador

Det finns inga läkemedel som kan bota vaskulär demens. Behandlingen syftar istället till att förhindra nya skador i hjärnan. Blodförtunnande läkemedel ges när det finns en ökad risk för blodpropp. I många fall behövs blodtrycksreglering, ibland med medicinering, eftersom högt blodtryck ökar risken för stroke. Även diabetes måste regleras noga eftersom denna sjukdom kan skada hjärnans små blodkärl.

Planera för ett bra liv

Det är viktigt att få en förklaring till sjukdomen och symtomen för att kunna planera för ett bra och meningsfullt liv. Förutom förebyggande behandling kan hjälpmedel och en rad andra insatser från samhällets vård och omsorg underlätta vardagen.

2025 • Svenskt Demenscentrum ©

Fler faktablad på olika språk kan skrivas ut från Svenskt Demenscentrums webbplats:
www.demenscentrum.se/Faktablad

Svenskt Demenscentrum

Svenskt Demenscentrum, Sveavägen 155, 113 46 Stockholm, 08 - 690 58 00, info@demenscentrum.se

www.demenscentrum.se